

# діло

Видав: Швейцарська Спілка „Діло“.

Начальний редактор: Д.р Василь Панейко.

Під час цього подорожчання і виїзду він зробив висновок щодо майбутньої політики України

Ненечість і потреба співробітництва з Німеччиною — Україна і фантазія. — Небезпека України від недостачі політичної свідомості і сконцентрованості. — Зелізну рукою! — Роль не-українських елементів у будові української держави.

Книга друга половина мая 1918.

З альтернативи: самостійність чи федерація? — лишається нам лише перша можливість. Я протиник всякого постійного зближення до якої будь в юрисдикції Гоуп. Входити в блок, або з душою і тілом візнатися з Німеччиною нам немає смислу же в огляду на теперішню економічну силу західної коаліції і її можливу торговельчу політику по війні. Ще фатальніше буде однаке для нас шукати притулку в коаліції, як се роблять напр. Польки навіть во погромі Росії. Кожда з держав, що хотіла в коаліцію мати шось спільне, падала забита мов громом ражена: так впала Чорногора, впала Сербія, впала Греція, впала Бельгія, впала Румунія, зрештою сама велика Росія. Сі примірі говорять досить пророчистою моєю, аби ми мали окоту збільшувати собою їх число. Однокою можливою для нас реальною лінією нашої політики є отже не федерація, які якесь тісне співтовариство, — лише кооперація з тим що в даний момент боронитиме селубіану від реванжу зі сторони Росії. Такою державою наразі є Німеччина, завтра вона нею може не бути: колиб Росія відсунута від Заходу центральними державами, від Сходу Японією, захотіла шукати субі «теплого моря» в Індійській Затоці — межи нею і Німеччиною все-таки установити ся навіть приязнь на ґрунті спільногого антиагонізму до Англії. Тоді нам з Німеччиною не буде по дорозі.

Другою державою в котрою ми могли би кооперувати проти Росії могла бути Велика Британія, бо Росія все ставала на її дорозі. В 1801 р. задумувалася остаточна разом з першим конзульством французької республіки похід на Індію. В 1815 готова була А-глія відати Росії війну за анексію Польщі. В 1855 р. провадила Велика Британія отверту війну з царем під Зунтову іччи прети него його польських та кавказьких підданих. Після парижського миру викинула вону Росю з Балкану і накинула її нейтralізацію Чорного моря. В 1878 р. гармати британських павірників стримали побідний піхід російської армії у самої брами Царгорода. Зрештою в 1903—5 роках побила Англія японською вброю — Росію на Далекому Сході. І навіть в сій війні нераз винчала вона — наприклад польські і в справі проливів — позицію, которую ніяк не можна було назвати прихильною до Росії. Зачинаючи війну, Англія з властивою собі даекетористою стреміла до двох цілей, офіційної і не офіційної. Перша була — ослаблене Німеччини, друга — ослаблене Росії. Теперішнє положення України не виключає для неї можливості кооперації з Англією. З однієї сторони Україна може стимувати експанзію Росії до Чорного і Середземного моря себто до Єгипту, в другої до Персії — себто до Індії. А Англія занадто добре розуміла ся і розуміється ся на величезній ролі *étalement* (держави пупери, як Бельгія!), аби не витягнути для себе всіх консеквенцій в географічного положення української республіки. Се географічне положення має в собі ще й інший політичний змисл. Україна може вступити Німеччині дарогу Берлін-Білгауз, котра тепер позаєтю англійськими військами Багдаду і Суальму готова усунутися з під німецького впливу. Якщо Україна буде союзником Німеччини, то центральні держави творитимуть разом з нею і Туреччиною величезний бльок, дві руки, котрого обійтимою Червоне море сходитимуться у стів Кавказу загрожуючи Індіям. Навіаки якщо зовнішнє українська держава свій фронт замість на схід, на захід, вона кінком вріжеться в бльок центральних держав і Туреччини.

грожуючи, як колись Росія, розірвати Його в найбільш небезпечніх місцях — і з другої сторони тверячи охоронний вал проти німецької експансії до Малої Азії, Персії та Індії. Я «бачимо міжнародне положення України отвірає перед нами найріжнородніші перспективи». Ко-оперувати їх вона буде і повинна лише з тим, хто для свого політичного інтересу остаточно погодиться з думкою, що Росія як така не існує, та що на її півдні повстала нова держава, котра своєї суверенності не злечеться і в ніякі тісніші звязки з бувшою метрополією входити не буде.

Погодити з цею думкою не хотять ні Франція, ні Італія, бо, як одній, так і другій потрібна Велика Росія, щоб через Варшаву і Київ служила їм тараном прити Німеччини і Австрії. Може колись в цю думкою погодить ся натомість Англія.

Наразі тинн державами, котрі з цею думкою погодилися, і навіть більше, будованю української державної гли активно допомагають є Німеччина і Австро-Угорщина. З цього факту повинні ми виходити при виборі нашої теперішньої орієнтації.

Ми вносимо непотрібно богато почування в політику. За благої керуємо ся симпатіями і антипатіями. І для того у нас не люблять Німеччину. Я зовсім не їх безкритичний адоратор. Я так, як певно і ті люди, що пониклиали їх до краю, уважаю їх приїзд за „malum necessarium“. Ліпше б було, якби Україна власними силами справила ся російських наїздом. Не думаю рівно ж, що Німеччина повинна бути „*über alles in der Welt*“. Так само не уважаю берестейського миру з Росією тріумфом власної національності. Не вдається мені тяжко, що, як думають деякі сентиментальні професори, німецька нація має повісти світови нове евангеліє. Замислючи очі на симпатії і антипатії і бачу лише „*salus rei publicae*“. Сей „*salus rei publicae*“, думаю, і мав на увазі бувший кабінет, коли він звернувся за помічю до центральних держав.

Будувати незалежність нашої молодої держави, відкидаючи всяку федерацію чи економічне зближення з Росією, відкидаючи на більшість оверте до якої буде в воюючих групах, спираючись на активну поміч кождої держави, котра в даний момент готова боронити інтегральність української держави проти замахів Росії — ось має бути наша політична програма. І це диктує нам зовнішній політичний розум, наші історичні традиції і ціла політична ситуація, в якій край опинився в результаті чотирьох років сесії страшної війни.

Підії недавніх днів викликали сумніви щодо слухності нашої офіційальної закордонної політики. Мимо волі у неодного з нас зродилася тривожна думка: чи Німеччина свідо- ма величезній вагі незалежній українській державі? Чи вона підходить до розвязання сего питання лиш в точці погляду своїх хвилевих інтересів, не бажаючи палити за собою всіх мостів? Сі сумніви на жаль опрацдані. На жаль українське питане, після всікої імовірності, не вирішено остаточно берестейським миром. Потій на західнім театрі війни і темою, котрим йтиме консортіація Росії — ось ті важні чинники які впливати муть на таке чи інше рішене української проблеми. Але найважніший з них чинників є безперечно — наша власна сила і свідомість національних завдань. На жаль сеї свідомості як раз у нас за мело. Ідея української самостійності знову зачинає хитати ся. А ідея федерації в Росією відкладається (як в правитель-ствених, так і в лідерських українських комітетах, які

для даного моменту. Наслідки нашої неконсолідованості дзялють вже себе знати. Бессарабія відходить від нас. Справа Холмщини нелевана. Непевною є справа Ковому, ота котрого Україна ніколи не буде самостійною державою, а все чиється васалом.

Далі може настіти ще щось гірше, коли ми не сконсолідуємо наші внутрішні відносини. Сю консолідацію зуміться перевести з елітою рукою. Наполеон, коли він буде віз новий порядок у Франції, ішов просто й сило до своєї мети. Він не лякає си брати до свого ковчегу, в котрій він визволував Францію з революційного потоку, — і чистих і нечистих змірят. Він змусив собі служити всіх. І скоро по 18 тім брюмера бачимо ми в юрбі придворних в Тюльєрі — і новопідчену бонапартієвську аристократію і фешенебельних до стойників монархії, і бувших жірондистів, і освічених якобінчів, перед котрими ще вчора тримала ціла Франція. Як ніяка Кірке своїм гостям, надав їм Наполеон всім одну постать, змушуючи служити собі, свої будь-що будь, великій ідеї. Шлях, котрим він ішов, був шлях угоди між партіями і класами, на ґрунті збереження всіх, не утопійних здобутків революції. Сила і блеск держави — була Його головна мета.

Ми згинемо, коли не підемо тою самою  
дорогою. Мусимо згуртувати в її творчі сили  
країною під синьою жовтим прапором, пам'ятаючи,  
що силачі самої соціалістичної інтелігенції дер-  
жави не збудуємо. Мусимо бути більше дер-  
жавниками, ніж націоналістами, пам'ятаючи,  
що Жид, Подяк або Москвя, що твердо сто-  
ять на ґрунті української державності, є її ліп-  
шю підпору, як Українці, що мріють про  
Федерацію. Мусимо йти дорогою соціального  
компромісу, коли хочемо бути безкомпроміс-  
ними що до ідеї української державності.

Розумієть ся, наша угодовість не сміє по-  
суватися аж так даеко, щоб не-українські еле-  
менти захопили політичну керму в державі. Ко-  
либ се стало ся, то се був би для нас *casus belli*.  
Чи сей *casus belli* настутиль? Недалека будуч-  
чина покаже се. Стоїмо перед загадкою сіфін-  
каса, которую мусин розвязати, аби п'ятвора не  
пожерлі нас. А се розязане не можливе, поки  
в нас панувати ме той розбрят, який панує те-  
пер. Швайцарська девіза каже: одни за всіх,  
всі за одного! І її маємо взяти за свою, коли  
не хочемо потонути в калюжі міжпартийних сва-  
рок, коли не хочемо програтити випадково спри-  
ячого нам моменту! Моменту, що може вже  
ніколи не повторитися...

Час на нарікання, на вибір орієнтації ми-  
нув. Настав час праці і чину. Історія вложила  
нам в руки дарунок, що його рідко отримують  
народи. Від нас — в першій мірі від нас, — за-  
лежить, чи сей рік буде записаний в історії бу-  
квами, що як горицвіт у темному лісі, ясніти-  
муть у вдячній памяті нашадків, чи як рік гань-  
би, рік національної катастрофи, яка не знає со-  
бі рівної.

Д-р Дмитро Дэнцов.

## Повінь польонізації в Холмщині і на Волині

П'ята 3. липня 1918

З польського журналу „*Ośrodek Ziemi Chełmskiej*” вибираємо кілька найзамітніших дат про поступи польонізації, яка пляново довершується на холмській і волинській землі від часу австро-угорської окупації.

Головним орудем польонізації тих областей є розуміння школа. Із статистики шкільно-ї цтва холмського повіту дізнаємося, що в чотирнадцяти громадах цього повіту було 105 (сто п'ять) польських шкіл із 121 учителіськими сілами, в яких побирало науку 6,782 дітей. Кошг утримання тих шкіл виросла за минулій шкіль-

ний рік 339.535 К; він покрите тих коштів одержаних від правителства (австро-угорського) 20.502 К, відбрано дорогою громадських оплат 134.522 К.

На Волині с доси 20 польських елементарних шкіл, а саме: в Бисковичах, Біндузі, Боднаркі, Волі Острозькій, Великім, Голендрах, Гайдах, Дулібах, Землині, Зеленім, Капітулії, Острівках, Перевалах, Римачах, Сільни, Ставках, Станиславові, Турчанах, Устилузі, Хотячеві. Всі ті школи ведені і удержувані польською "Mascierz-ою", яка крім того дає підмогу 44 польським школам військовим, відігрує польську, блясову школу у Володимирі Волинськім, 40 шкільних бібліотек, три бібліотеки для старших, три вандрівні бібліотеки. Всіх польських шкіл на Волині, занятий австро-угорськими війсками є 63. На осінь проєктує "Mascierz" заложені нових сільських шкіл, ворганізовані по селах рільничих курсів та отворені рільничою школи біля Любовлі, яка має стати осередком польщина на волинській землі, який має польонізувати молоде покоління волинського селянства.

Польська робота над польщанем Холмшини і Волині захоплює і інші області суспільного життя. Головна увага польонізаторів обернена очевидно на села. Тут встановується рільничі кооперативи, спілкові склени, пожарні сторожі, читальні. Між іншим на згаді відпоручників в громадських організаціях "Straży kresowej", що відбувся в Холмі дні 9. червня с. р., рішено будувати в Холмі "Dom ludowy", який засновувати всі селянські організації. Для відбудови знищених сіл і містечок засновують Польські скріпі будівельні спілки.

Замисли польської експанзії сягають даліше і поза лінію Буга. "Głos Ziemi Chełmskiej" обмірковує плани колонізації правобережної України. Вказуючи на те, що в польських руках на Литві і на Україні є 10 віл'омів 300 тисячі гектарів землі в руках польської великої еліти, "Głos Ziemi Chełmskiej" подає проект колонізації тієї землі польськими селянами, яких можна би там поки-що поселити в числі трьох міліонів.

## Новий український посол в Берліні

Берлін, 2. липня 1918.

До Берліна прибув новий заступник української республіки Штайнгаль, який з поручення правителства і гетьмана Скоропадського має передати справи посольства. Новий представник української республіки заєвив свіровідниками "Lokalanzeiger", що гетьман і його правительство мають щіль скріплені і поглиблені добре відношени, які вже тепер панують між українською республікою і німецькою державою і продовжати ділі союзні відносини, кохані для обох сторін. Політика України є німецької орієнтації і праця вати ділі над її реформами в сім зміслі — буде його найприскінішім завданням. Посол дідав, що він має ще пільмо гетьмана до німецького імператора, яке може доправа тоді передати, коли між державами почіненого союза і Україною буде виміняний ратифікований мировий договір. Се виміна відбудеться в найближшім часі.

## Курс відбудови і вісінно- адміністрації військ відомості.

Уладженій Краєвим Товариством господарським "Сільський Господар" у Львові відбувся в часі від 10. до 15. червня с. р. Велика сала музичного Товариства ім. М. Лисенка була під час всіх рефератів битком наповнена. Більшість учасників — се були наші провінціональні діаки, а саме делегати і урядники Філії Товариства, священство і учительство. Брали участь в курсі також кілька десятків свідомих селян переважно зі хільно-гадицьких недавно відбитих поштів. Не остала теж без успіху відозва "Союзу Українок", заохочуюча жінок до участі в курсі. Пів сотні учениць було найліпшим доказом сего. Отвірив курс гарною промовою пра. Товариства радн. І. Кивелюк, який заохочив учасників до праці для народу і висказав надію, що учасники курсу підуть в народ і бодай в часті причинятія ся теж до усунення тих панів і підланків чужої народності які часто за лихі поради деруть в нашого народу прямоти шкури. Адвокат др. І. Мекук представив задачі передавано основаної при "Сільському Господарі" секції вісінній помочи, яка саме зорганізувала сей курс і значіння кампеляї правою в ради основаних при Філіях Товариства.

Всі реферати були в сей спосіб уложені і дібрані, що давали повний образ вісімної гospodarki. Учасники мали нагоду познакомити всі військові централії, урядами, які є в часі вій-

ни, а в яких населені так мало застослене. З живого заінтересовання можна вносити, що підмоги і позички призначенні на відбудову Галичини не підуть лише до рук Поляків, що наше населені буде в шішій мірі і в більший спосіб, як десь користати в них. А вже найбільше інтересувалися учасники справою воєнних шкіл і вживити. Здивоване можна було бачити на їх лицах коли почули, як жілени гроша іде на марне, через се, що народ не вміє доходити своїх претенсій за воєнні чинні більше та що не уміє відріжнити воєнної чинні більше та від воєнної школи. Годі нам навіть побіжні перейти ті всі актуальні справи, які були порушені на курсі. Досить буде, коли скажемо, що курс влав ся претаючи, що всі реферати були річеві актуальні і в приступний спосіб виголосовані!

В суботу дні 10. червня о 12. годині в полуночі закінчив курс свою промовою о. Тит Войнаровський таємірішний президент Товариства "Сільський Господар". Він вказав на похертовані учасників курсу, яких більшість спешіально на сей курс приїхала з провінції, прожища серед теперішньої страшенної дорожніці цілий тиждень у Львові без жадних запомог і субвенцій і не жалувала труду, щоби лишени набути знання при помочі якого могли би помочі своєму бідному народові. Нарід, який має так много свідомої жертвовлюбивої інтелігенції може сміливо глядіти в свою будущість.

В імені учасників подякував Головний Раді "Сільського Господара", оголіваторам курсу і референтам п. Шумським, управителям родини склени і о. Микола Садовський, парох з Глинян.

## Процес проти польських літераторів.

Львів, 3. липня 1918.

Подібно як впередні обжаловані візначені також переслухані дні 30. червня поручником літ. Марія Кулаковським, приділені до 2 батарії полівих гармат. Він одержав приказ від команданта батарії пор. Сігмунта, що батарія має відійти в напрямі до Валяви, як задня сторожа. Пор. Ял. Скіжинський давав ся тепер від пор. Сігмунта, що прийшов приказ до відмаршу. Справа видалася Йому підозрюють, що довших ділінтах довідав ся, що ходить о демонстрацію. Переїзд до Мусінського вважав він неможливим до переведення.

Дні 2. липня (22. день розправи) візначені пор. літ. Станіслав Сігмунт, що одержав від полкового команданта майора Загурського дні 15. лютого приказ перевести відділ полевих гармат через Валяву, Черняків до Садагури в боєвім порядку і зоруженю. В Суховерхові одержав він крім сего приказ від кап. Больда таєти задню сторожу. Він йшов на чолі з кількох і по короткім відпочинку в Садагурі вівала його австро-угорська піхота і кавалерія до зложення оружя. На його заміт, що він јде на дальші прикази, які може принести тільки від своєї безпосередньої полкової команди, заявив Йому один ц. і к. рітмайстер, що цілий полк увізено. Відтак донесено Йому приказ майора Загурського, що на ждані належить зложить оружя. Пор. Скіжинський наслідком не дути не брав участі в поході.

Відтак переслухано пор. літ. Витовчу Венгеровича, який перечить закиди акту обжалування. До виніве почувався ся. Ціль походу була його невідома, він мав тільки ріжні згадки. Про Мусінського він відомий з 15. лютого, що сей віддав свої військові відділи польській оружній силі до розпорядженості. Коли його спіймали, віддавав ся від одного ц. і к. ефіцира, що піхота відбула бій. Тоді, як візнає дальше довідав ся таємі про те, що польський помічний корпус порішив перейти до Мусінського.

## Італійська офензива.

ВІДЕЛЬ, 2. липня (ТКБ). Урядово:

На цілім італійським фронтом дуже жива діяльність артилерії; вона зросла сьогодні рано від Брентою і Піявою і над долинами Піявою до значної сили. Більші діяльності піхоти вчера не були.

ВІДЕЛЬ, 2. липня (ТКБ). З весняної пресової кватири доносять: Зайдомене італійського генерального штабу з 1. липня: На високорівні Асіяго хоробрі війска нашого 13. корпусу вчера рано перешли внові до офензиви. Вчаго приступом могучу Кальдель Россо, а Кальдель Ешель через цілі дні був тареном заваятих боїв. Вчаги наші хоробрі війска побороли заважний опір неприятеля і становища, на які борено ся остали ся в наших руках. Коло по-лудня і від вечір відкринув неприятель два

сильні іншупи на Монте ді Валь Беля, але ворожі маси, анищені огнем нашої артилерії, захопила наша піхота і зневолила до відвороту. Втрати, які потерпів неприятель 29. і 30. червня, є незвичайно великі. Ми пілонили 89 офіцієрів і 1935 жовнірів.

Морський бій на північний Адрії, ВІДЕЛЬ, 2. липня (ТКБ). Урядово:

В ранніх годинах дня 2. липня напав на північний Адрії малий відділ терпевші на сильний пересажаючий відділ ворожих торпедовців. Вивязав ся живий огневий бій на малу віддали; нашим судном вдалося ушкодити один великий ворожий контрторпедовець. Неприятель перервав бій і подав ся в більшою скоростю в напрямі своєї точки опертя. Наші судна потерпіли тільки незначні шкоди і крім кількох легких раненіх не було ніяких втрат.

## На Заході.

БЕРЛІН, 2. липня (ТКБ). Урядово:

Група кн. Рупрехта: На многих місцях фронту сильний огневий напад неприятеля був вступом до випаду, який відперто. На захід від Оази і на південний від Есси значна стежна діяльність. Сильніші частини наступили неприятеля на південний від Оутре і на захід від Шато Thierry зломано.

## НОВИНКИ.

Львів, 3. липня 1918.

"Міжнародне положення і внутрішня консультатія України". Поміщена під сим заголовком нинішня вступна стаття "Діла" є виривком з виданої недавно в Києві брошюри дра Дмитра Донцова п. в. "Міжнародне положення України: Росія".

Ювілей проф. Ягича. Професор славянської фольклорії, радник двору д-р Ватрослав Ягич, бувши професором віденського університету кілька років, від 1880 року своєго життя. Ювілят заслужився чрезвичайно на полі славянської фольклорії. Його численні праці на різних полях збогатили у всіх країнах величезну і нерозслідовану область славянознавства. Його найбільшим твором є "Історія славянської фольклорії", видана в 1911 р. в Петрограді, яка творить перший том "Енциклопедії славянської фольклорії", виданої під його проводом Петроградською академією наук.

Учительство з Жовківського кирку залишило Раду Шкільну Красу, коли властиво в сім році в сільських школах має бути кінець жільчого року. В усіх майже інших повітах закінчився шкільний рік 30. червня 1918, — тільки в Жовківському скрізь кінець року має бути вже 15. липня. Що це значить? Чому тільки жовківський повіт має бути трактований виїмково?

"Наша правда". Редакція органу Тов. св. Ап. Павла і інших співчленів організації південно-Всіх. оо. Собратій, що друге число "Нашої Правди" вже вже печатається і розіслане буде лише передплатникам. Просимо отже найдальше до 12. липня послідити в предплатою, бо з огляду на великі кошти паперу печататися лише в обмеженій числом передплатників скількох.

Прошене. Управитель школи, приневолений із захопленого знищення села і будинку шкільного старостися о перенесені, просить Вп. това ришів о вказані вільної посаді, о додідних жілових і комунікаційних услугах. Андрій Яворський, Жуків, п. Бережани.

Ліцитація військових ініціїв в Чорткові, затверджена на 7. липня 1918, не відбудеться по причині браку ковий.

Значче стоти відсотків від вкладок щідності на 3% поставлена Управа Позітого Товариства кредитового стоварищення зареєстрованого в обмеженою повоюкою у Львові з днем 1. с. м. — о. Еugen Гузар. 21 б.

Заряд бібліотеки Тов. "Правіта" подається до публічної відомості, що згадана бібліотека буде замкнена в місяцях липні і серпні.

## Учительські рекламації.

На інтерв'єнцію німецьких послів в заручниках, щоби усіх учителів увільнити від військової служби, видано п. к. міністерство квасової обробки "Erläss" при кінці паддільства 1917. "Erl. d. K. k. M. F. L. V. VI EG/L Nr. 500194", дозволений "Erläss-om" з д. 3/1. 1918. ВІД. Nr. 500872 — після котрого усі учителі, що мають групу "n" с. «Данініши оное Wahr», які виконують ся декретом учительської служби

би, вістають провізорично звільнені від військової служби до літнього 15. липня 1918. „Ті учительі — скаже зам дослівно, — котрі до дня 10. червня 1918. не сдержать дефінітивного звільнення, мають 16. липня 1918. нарукувати до своїх кадрів”.

Отже це до 10. червня с. р. не дістав в руки дефінітивного звільненя, має 16. липня знова нарукувати і дальше — при війску не приносити нікому жадної користі! — Чи богато є таких „щасливців”, що дія 10. червня с. р. мали дальнє звільнене в руках? Може би хто з них обізвався, та навчив інших, як се робить, щоби й ми могли се дефінітивне звільнене здобути. Бо властиво як се дефінітивне звільнене дістти, ніхто не знає. В „Ерлассі“ сказано, що Його всевинно ся дістти „звичайною дорогою реклами“! Але хто й як має рекламиувати, чи учитель сам, чи шкільна влада, сього не сказано. Вправді порозмілали ц. к. Раді шкільні окружні в івтні с. р. квестіонарі в справі учительських дат військових та — як зачувати — в другій половині цвітня предложили ц. к. Раді шкільний краєвий рекламиці тих учителів до полагоди. Але день 10. червня вже давно минув, наближається ся вже день 16. липня — час рукою — а ц. к. Рада шкільна краєва десь ні чичирк з рекламиціями!

Позволимо собі поставити прилюдний запит: Чи в Галичині не треба учителів, що ц. к. шкільні гласти сюжою їх видають до війска? Чи на те ц. к. міністерство видало розпорядок, щоби шкільні власти в Галичині Його не ступали? Як довго ще має дітвора галицька проплати без науки? Що на те галицькі парламентарі посли?

Звертаємо увагу наших послів Й на те, що становище ц. к. Ради шкільної краєвої є звернене особливо проти українського учителства й шкільства. Учителі на Малурах є все на своїх посадах й уча; іх ц. к. старости в початку здергали на посадах і про них нема жури. Учителі „Landsturm ohne Waffe“ є переважно лиш Українці, бо їх не було кому рекламиувати, ні задержувати на посадах через вороже становище старостів інспекторів польськів.

Приміром кехай послужить поступоване інспектора з Зборова Владислава Ваги, який до Українців учителів відзвівався: „я під рага разіг як на ру. Ранній буди війську! Сей інспектор грав силою Українців учителів до війска, посилає на них жандармів, а Поляки усіх задергують в повіті, та видає їм найменші „становища“, щоб лиши був притект із задержати. При цьому 1917 р. не було в Зборівщині майже ні одного Учителя Українця, бо інспектор Вагн силою всіх понаганяв до війска.

Через тає насильне „гонені“ зі сторони інспекторів Польськів до війска наїшло самих ізлік інвалідів, зорих учителів Українців. Й то все було „Landsturm ohne Waffe“, бож до іншій службі всі не були здібні.

Через висше наведений „Ерласс“ усі були військовою владою звільнені, а юд шкільної влади залежить дальше їх звільнене. З цього „Ерлассу“ користують переважно учителі Українці, (бо Поляки всі дома) й тому ц. к. Рада шкільна красна реклама нагочно не полагоджує, щоби учителі знова мусилийти до війска! А звісно, що хто раз до війска дістанеться, не так то легко звідти вирвати ся...

Звертаємо увагу наших послів Й на те, що власти шкільні висилають вже тепер силою учителів Українців до війска, відхиляючи ім урядового т. зв. „Aushwarteschein“, та нарочно не вносили рекламиці, коли Поляки в ці спільноти рекомендують, та силою знова здергують їх в повіті, даючи кожному обовязково згаданий „Aushwarteschein“. Українські посли безпреволочно повинні сюжою справою заняться, та зарадити лиху доки ще час.

Учитель.

## „Сільський Господар“ В роках війни.

Реферат Веселия Струса.

Представити в коротких словах діяльність Товариства в сих півсячих роках 1914, 1915, 1916, 1917 і 1918 річ кажа. Ограничений час і вимоги преглядності звіту налагують ограничити ся до подання про виданих ідеї, яким Товариство в цій часі служило, і до кінцевих результатів як доказів усипності його діяльності та вказання, перед якими задачами на найближчий час Товариство стоять.

Учасники Світлих Зборів, приймаючи лично як провідники Філії і Кружків Товариства значну участь в діяльності Товариства, достаточно обізнані в ньому через обіжники, реферати, господарські відомості, „Господарську Часопис“, видавництво Товариства, курси, відомі, денну пресу, та переписку головного Управи з Філіями Товариства, певно зуміють оцінити, що лише діяльність Товариства за минулі літа в подре-

біцах. Управа Товариства має надію, що найближчим загальним зборам зможе вже друковані звіти предложити, хоч і він в огляді „за воєнні трудності буде держаний коротко“.

Заки приступлю до самого звіту, мушу посвятити ще кілька загальних уваг про стан Товариства в звітівім часі.

Від січня до 1. серпня 1914 р. йшла діяльність Товариства в межах друкованого звіту за 1913 р. Загальна мобілізація внесла очевидно заколот, а ворожа інвазія припинила зовсім діяльність в краю, а олінівші ся у Відні Президент і члени Ради Товариства отворюють засіданням в дні 10. липня 1914 р. діяльність у Відні. По скінченні інвазії обнимася Головна Управа в осені 1915 р. урядоване у Львові, полишаючи у Відні Експозицію під проводом віцепрезидентів д-ра Евгена Олесницького, аж до його смерті в дні 26. жовтня 1917 р., якому утримує Товариство в огляду на важкі інтереси українського хліборобства у Відні і співучасть в господарських вісіх спершу загальної української Ради, а опісля Укр. Парламентарної Репрезентації аж до весни 1918 р.

Приступаючи по сих увагах до властивого звіту, поділю Його на єсть звітовий час предметово на слідуючих 6 частей:

- 1) Заступництво хліборобських інтересів українського народу, включно з заходами Товариства в справах відбудови краю і воєнної помочі населеню;
- 2) Діяльність адміністраційно-організаційна;
- 3) Діяльність в сфері піднесення рільництва;
- 4) Діяльність в сфері відбудови рільництва;
- 5) Діяльність гидравлична;
- 6) Заключення і закінчення.

### I. Заступництво хліборобських інтересів українського народу.

В р. 1914 до вибуху війни із получені в сим ворожої інвазії у сміані Галичині заступило Товариство інтереси українського хліборобства головним чином при географічному ратунку акції в наслідок неурожаю в р. 1913, яку вело Товариство як орган ц. к. Намісництва до літа 1914 р. через свої Кружки і Філії та краєві повітові Комітети ратунку при технічній помочі краєвого Союза господарських спілок, як свого торговельного синдикату. Сю агію сбоговирили європейські землевласні та борги Товариства в дні 1. червня 1914 р. Кромі цього році було Товариство старання, щоби остаюча до диспозиції Відлу краєвого на цілі ратункові квота 3 000 000 К була зужита рівною в кількості українського населення. Дальше виготовило Товариство для Відлу краєвого опінію про управильні парцеляції великої посіданості на фснові ухвал сесії прево-економічної і предложеної її в дні 8. червня 1914. Товариство співділало при основуванню спілок Райфайзера, остаючих під патронатом Відлу краєвого, як рвонж при освітуванні сільські ас-кугаші худоби і внесло до краєвого зкладу обеззечече худоби около 200 голов основателів.

На заході зі сторони віцемаршала Пілята, щоби сільські сільські гідальні та ц. к. Товариству господарськім відповіло Товариство відмові. Товариство використувало для громад жілівачні субвенції; причинило ся до виїзду 50 проц. опусту на фрахтах для средстав по живі і паши, робило заходи о іменовані в рамках Товариства члена державної Ради землевласні, Ради рільничої і т. д.

Окремо належить в подякою замітити, що в тодішній час прикрого положення українського селянства в Галичині зібрали українські земляки в Америці на поміч для голодаючих квоту 8 516 61 К і переслали її на руки Товариства до розділу. Товариство розділило досі 4 265 К так, що остало ще до диспозиції 4 251 01 К.

Головною діяльністю Товариства в першій половині 1914 р. була діяльність господарська на основі одержаних субвенцій державних у Відні і фондів власні. Вибух війни і ворожа інвазія змінили основно сей напрям діяльності і Товариство в кінець обставин є діяльність на еміграції у Відні і довгий час час опісля, головно в напрямі заступництва рільничих інтересів українського народу затриманого воєнними подіями в своїм існуванні.

Вагу зорганізованого заступництва хліборобських інтересів українського народу уважає Українська посолська репрезентація, так що вже на першій засіданії Ради Товариства у Відні 10. липня 1914 р. заявляє віцепрезидент Товариства д-р Евген Олесницький, що вона передала Товариству ведене всіх справ, дотикаючихся охорони українського рільництва в Галичині, в порозумію з Українською Парламентарною Репрезентацією і загальнюю Українською Радою. Від тоді датується ся тісна відповідь і співідлакін у всіх господарських справах між Товариством і парламентарною репрезентацією, так що значна частина діяльності Товариства є рівночасно діяль-

ністю Української Парламентарної Репрезентації. Ся тісна звязь триває до нині і певно много причинила ся до сьогодні, що господарські відносини, в яких живемо, не є ще гірші і тяжкі.

## ОПОВІДНЯ.

Четвер, 4. липня 1918.

Нині: греко-кат. Юліан (П. Евх.) — римо-кат. Івана Кал.

Завтра: греко-кат.: Євсевія санч. — римо-кат. Філіппі.

| Головний Відділ Товариства „Пресвіта“ північне сейчас до своєї канцелярії три сили маніпуляційні і одні концептуальні. Зголашувати ся устно і письменно в канцелярії „Пресвіти“ Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

1. з-3

| При Філії Товариства „Сільський Господар“ в Бурштині встановлено для повітових округів судових Бурштин і Болшівці канцелярію правної ради, приміщену в домі Філії читальні „Пресвіти“ в Бурштині.

1. з-5

| Позір! Старі будинки як хати, стололітні всікого розміру в добром стані т. є цілком здорове дерево, будовані в спосіб підгальянський, як і інших будівлях матеріалів достарчить фірма Рибак Тимотей Закопане Катруся ч. 7. 1198 18—30

| Тов. Зазуляк звілить подати свій адрес. Ст. Індішевський, вул. Крашевського ч. 23, II. поверх.

1—3

| — Український Робітничий Дім у Львові. Читальня просвіти ім. Івана Франка в таборі виселенців в Гмінді на своїх останніх загальних зборах порішила дати весь свій маєток як основний капітал на куплення або вибудову Українського Робітничого Дому у Львові. Також чит. просвіти ім. Тараса Шевченка дала одну акцію „Українського Банку“ у Львові на 400 К на ту саму ціль. На ліквідаційних зборах чит. ім. Івана Франка вибрано кураторію, що має застежувати тим фондом і старати ся є Його побільшенню. Підписано кураторія засідання в „Земельному Банку гіпотечному“ у Львові квоту 3520 К, м'є одну акцію „Укр. Банку“ 400 К і готівку 90 К 46 с. — разом 4012 К 46 с. Те пер звертають ся підписані до всіх працюючих людей Галичини, і Буковини з вазивом, щоби ючії найдрібнішими датками причинили ся до зборя такою суми грошей, щоби в столиці австрійської України і українське робітництво мало центр свого життя. Гроши треба слати на адресу „Земельний Банк Гіпотечний“ Львів, Підвале 7 для „Українського Робітничого Дому“ у Львові. — Гмінд, 1. мая 1918. Анна Сирольська, Ірина Олеськова, Іван Вовчук, Гриць Герасимчук, Омелян Бачинський, Емануїл Сандул і д-р Лев Ганкевич.

(Далі буде).

## КОНКУРС.

З причини заняття будинку тов. „Руська Бура“ в Стрию війском і з причини утрати цілого інвентаря, Тов. не може приступити до отворення інтернату; та за се хоче прийти 30 бідним ученикам тут, гімназії — після десімнадцяти класів — з грошовою підмогою у формі стипендій по 30—40 К. місячно, в чим є 5 стипендій для відзначаючих ся учеників з фонду б-н. Стефана Дубравського.

О сі підмоги можуть старати ся ученики, котрих батьки зглядно опікуні є членами Товариства і які вгодяють ся, аби Відділ Тов. мав право контролю над їх поиміщем, покеденем, поступом в нащі в часі шкільного року і т. д., причому Відділ вистерігає собі право кожного часу підмогу сю відобрести, коли ученик окаже ся того негідним.

Подано, до котрих належить долучити поспіль шкільне свідомство і свідоцтво убожества, потверджене урядом громадським і парохіальним, належить вносити найдальше до кінця липня с. р. на руки п. радника суду Острава Весоловського.

ЗА ВІДДІЛ:</p

